Nr. 2703.

CURRENDA IX. X.

A. D. 1874.

Nr. 2703.

I. Pismo zgromadzonych w Wiedniu w marcu 1874. Najprzewielebniejszych Arcybiskupów i Biskupów do Ojca ś. i odpowiedź na to pismo. (Wiener Diöcesenblat Nr. 10.)

Beatissime Pater!

Viennae ad conferendum de negotio gravissimo congregati accepimus litteras encyclicas a Sanctitate Tua 7. Martii die datas. Multa sunt, quae in legibus a gubernio Austriaco propositis optimo jure reprehenduntur: id autem, quod omnium maxime damnandum est, sapientissime notavit Sanctitas Tua. Intolerabilis plane et a cunctis Christi fidelibus rejicienda est sententia eorum, qui asserunt potestatem civilem in ecclesiasticis quoque rebus supremam esse. Disertis hoc verbis enuntiatur in motivorum expositione, quae legi de Ecclesiae catholicae rationibus exterioribus ad eam explicandam et commendandam praemittitur. Attamen post mutationes a deputatis ingestas etiam in ipsa legis rogatione satis clare continetur.

Sanctum igitur nobis fuit declaratione tam cultus et instructionis publicae ministro quam senatui communicata nec non publice proposita contra istam juris divini ordinisque moralis inversionem fortissime reclamare. Prout Sanctitas Tua ex adjecto his nostris litteris exemplare videt, absque ulla ambiguitate exposuimus, quod vel a fide in Deum et Filium ejus unigenitum desciscant vel ipsi sibi contradicant, qui potestatem civilem supremam esse praetendant ita ut catholici ei non in civilibus tantum sed in divinis quoque ecclesiasticisque rebus obedire teneantur. Praeter pessimum istud principium etiam alia, quae in lege praefata potissimum reprehendenda essent, declaratione nostra perstrinximus; ediximus postulatum justitiae concordiae actui innixum factis adversantibus non esse sublatum et declaravimus: si contingat ut rogatio legis „de exterioribus juris Ecclesiae rationibus“ sanciretur, nos ejus praescriptionibus eatenus obsecuturos quatenus cum concordatus sanctionibus quoad rem consentiant; nunquam autem fore ut obsequium praestaremus mandatis, quae salva Ecclesiae salute impleri non possent.

Increscunt continuo difficultates et augentur pericula, quibus Ecclesia Dei undique premitur: nos autem praeclarissimo Sanctitatis Tuae exemplo excitati, sapientissimisque monitis communiti speramus in Domino, cujus coelesti gratia nobis tribuatur, ut in omni rerum vicissitudine impleamus S. Cypriani verbum: „Sacerdos Dei evangelium tenens et

Christi praecepta custodiens occidi potest vinci non potest.“ Bonorum, quae vere bona sunt, cunctorum largitor Deus Sanctitatem Tuam custodiat et protegat atque conservet Ecclesiae sub vexillo crucis militanti! Nos vero sacras manus humillime osculantes pro nobis ei fidelibus curis nostris commissis Apostolicam petimus Benedictionem.

Datum Viennae 26. Martii 1874.

Sanctitatis Tuae

humill. devotiss. obligatiss. servus
Frideric. Card. Schwarzenberg
Archiep. Pragens.

humill. devotiss. obligatiss. servus et creatura
Joseph. Othm. Card. Rauscher
Archiep. Viennens.

humill. devotiss. obligatiss. servus et creatura
Maximil. Card. Tarnóczy
Archiep. Salisburg

Dilectis Filiis Nostris
Friderico S. R. E. Presbytero *Cardinali Schwarzenberg*, Archiepiscopo Pragensi,
Josepho Cardinali Rauscher, Archiepiscopo Viennensi
et *Maximiliano Cardinali Tarnóczy*, Archiepiscopo Salisburgensi.

Pius PP. IX.

Dilecti Filii Nostri salutem et apostolicam Benedictionem.

Excepimus litteras vestra religione et gradu dignas, die 26. elapsi Martii ad Nos datas, ac adjectum exemplar nobilissimae declarationis Vestrae, qua Vos, una cum aliis Ven. Fratribus Austriacae ditionis, contra legem de exterioribus juris Ecclesiae rationibus ab isto Gubernio propositam, magno cum animi robore argumentorum vi et orationis soliditate reclamastis. Perlibenter perspeximus, dilecti Filii Nostri, Vos officii Vestri duxisse in ea declaratione pessima illa principia oppugnare, quae in praedicta Gubernii lege continentur, initi Concordatus vim diserte tueri, ac jura et libertatem Ecclesiae firmiter asserere, in quibus agitur de sacro illo deposito, quod, ut ait Ambrosius, in aliorum manus tradi non potest, nisi simul tradatur hereditas Christi. Gratulamur itaque Vobis impensissime ob egregium Vestrum in Religionem et Catholicam Ecclesiam studium ac zelum, idque eo uberiori etiam cum affectu facimus, quod non solum scripto, sed gravissimorum etiam sermonum pondere causam Ecclesiae strenue tueri coram ipso Procerum Conventu non omisistis. Dum vero Vos hac ratione fidem et virtutem Vestram Ecclesiae Dei luculenter probastis, non dubitamus, quin eodem tempore exemplum et auctoritas Vestra plurimum sit valitura, ut isthic Fideles omnes in veritate confirmentur, in officio suo erga Deum et Ecclesiam firmiter maneant, ac sese dignos christiano nomine et professione alacriter et constanter exhibere contendant. Vobis autem summis votis a Deo Clementissimo

vires, gratiam, fortitudinem adprecamur, ut juxta egregium propositum virtutis Vestrae, quod Nobis expressistis, nihil dimicationibus et adversitatibus territi, dignam eo gradu, quem in Ecclesia obtinetis, operam ipsi navare pergatis, eique tam misero tempore istis in regionibus firmo praesidio et defensioni esse possitis. Grato demum prosequentes animo vota, quae Nobis obtulistis, et in orationum Vestrarum auxiliis confidentes, Apostolicam Benedictionem in pignus sincerae ac praecique caritatis Nostrae, Vobis, Dilecti Filii Nostri, aliisque Venerabilibus Fratribus Austriacae ditionis Episcopis, nec non gregibus uniuscujusque Vestrum curae concreditis amantissime in Domino impertimus.

Datum Romae apud S. Petrum, die 29. Aprilis an. 1874, Pontificatus Nostri Anno Vicesimoctavo.

Pius PP. IX.

II. Następują ustawy t. z. wyznaniowe według przekładu na polskie, umieszczonego w gazecie „Czas“ N. 157 — 160 z r. 1874.

II. Ustawa z dnia 7. maja 1874, D. p. p. Nr. 50.

mocą której wydają się przepisy o urządzeniu zewnętrznych stosunków prawnych kościoła katolickiego.

Za zgodą obu Izb Rady państwa postanowiłem i stanowię co następujc:

Art. I. Patent z d. 5 listopada 1855 (Dz. p. p. Nr 195) znosi się w zupełności.

Art. II. Zewnętrzne stosunki prawne kościoła katolickiego będą urządzone podług przepisów poniżéj zamieszczonych.

III. Ustawa niniejsza wchodzi w moc obowiązującą od dnia ogłoszenia.

Art. IV. Wykonanie ustawy niniejszéj porucza się ministrowi wyznań i oświecenia, jakoteż ministrom spraw wewnętrznych i sprawiedliwości.

Buda-Peszt d. 7 maja 1874.

Franciszek Józef w. r.

Auersperg w. r. *Lasser* w. r. *Stremayr* w. r. *Glaser* w. r.

II. Przepisy.

o urządzeniu zewnętrznych stosunków prawnych kościoła katolickiego.

I. *Pod względem urzędów i beneficyj kościelnych.*

§ 1. Uzdolnienie do uzyskania urzędów i beneficyj kościelnych oceniać należy podług ustaw państwa i przepisów kościelnych, w obrębie tychże moc mających, jakoteż, w szczególnych przypadkach, podług dokumentów fundacyjnych.

§ 2. Warunki, których państwo wymaga od ubiegających się o urzędy lub beneficya kościelne są:

obywatelstwo austryackie,

nienaganne zachowanie się pod względem moralnym i obywatelskim,

przepisane ustawami państwa uzdolnienie specyalne, do pewnych urzędów i beneficyj kościelnych.

Tych samych warunków wymaga się od duchownych, powołanych na zastępców, administratorów tymczasowych albo na pomocników w urzędach powyżéj wymienionych.

§ 3. Arcybiskupstwa i biskupstwa, jakoteż kanonikaty we wszystkich kapitułach będą obsadzane w sposób dotychczasowy i tak samo jak dotąd będą także mianowani jeneralni wikaryusze biskupi.

W przypadku, gdyby obsadzenie następowało nie w skutek mianowania przez monarchę, lub nie w skutek wyboru kanonicznego, przez monarchę zatwierdzonego, zawiadomić należy zarząd wyznaniowy rządowy, kto ma otrzymać jeden z rzeczonych urzędów kościelnych.

Jeżeli tenże zarząd sprzeciwi się (§ 2), obsadzenie lub mianowanie nastąpić nie może.

§ 4. Co się tyczy urzędów i beneficyj kościelnych, rozdawanych przez biskupów dyecezyj, prawo z szczególnych tytułów władzy państwa lub komu innemu służące pod względem przedstawienia osoby, któréj urząd kościelny lub beneficyum kościelne ma być nadane, pozostawia się nienaruszone.

Wszystkie tego rodzaju urzędy i beneficya kościelne, od patronatu prywatnego niezawisłe, a które całkiem lub po większéj części są uposażone ze skarbu państwa, z funduszu religijnego lub z innych funduszów publicznych, mogą być nadane tylko temu, którego władza państwa przedstawi.

Kto ma wykonywać takie prawo przedstawiania w każdym z osobna przypadku, postanowi się sposobem rozporządzenia.

§ 5. Gdy zachodzi potrzeba obsadzenia opróżnionych kanonikatów i beneficyj pasterzy świeckich, rozpisać należy konkurs.

Szczegółowe w téj mierze przepisy wydane będą sposobem rozporządzenia po zniesieniu się z biskupami.

§ 6. Jeżeli urząd może być nadanym niezawiśle, lub jeżeli prawo przedstawienia nie służy ani cesarzowi ani władzom rządowym, jakoteż, jeżeli się rozchodzi o ustanowienie rządcy parafialnego dla wcielonego beneficyum, biskup powinien uwiadomić władzę krajową, kogo ku temu przeznacza.

Téj ostatniéj służy prawo przesłania biskupowi zarzutów z podaniem powodów (§ 2.).

Jeżeli w ciągu dni 30 od zawiadomienia władza krajowa nie uczyni żadnego zarzutu, wówczas nie zachodzi żadna przeszkoda do wprowadzenia w urząd księdza lub do obsadzenia wcielonego beneficyum.

Przeciwko zarzutom władzy krajowéj, można odwołać się do ministra wyznań.

Jeżeli odwołanie się nie odniesie skutku, wprowadzenie w urząd lub obsadzenie takowego nastąpić nie może.

§ 7. Prawo wprowadzenia księży, zamianowanych do urzędów lub beneficyj kościelnych, w wykonywanie upoważnień duchownych, z temi urzędami i beneficyami połączonych, służy właściwéj zwierzchności kościelnéj.

W używanie dochodów, z temi urzędami i beneficyami połączonych, wprowadza zarząd wyznaniowy rządowy z spółdziałaniem biskupów i gmin parafię składających, jakoteż z spółdziałaniem patronów, o ile urzędy te i beneficya są zawisłemi od patronatu prywatnego.

Sposób tego spółdziałania będzie określony osobnem rozporządzeniem po zniesieniu się z biskupami.

§ 8. Jeżeli posiadacz urzędu kościelnego lub beneficyum kościelnego utraci obywatelstwo austryackie, albo jeżeli zostanie uznany za winnego czynów zbrodniczych lub takich czynów karygodnych, które pochodzą z chciwości, uwłaczają moralności, lub dają publiczne zgorszenie, wówczas zarząd wyznaniowy rządowy ma domagać się, aby go usunięto od urzędu lub beneficyum.

Jeżeli pasterz duchowny stał się winnym takiego postępowania, że gdyby nadal pozostał na urzędzie kościelnym, zagrażałoby to porządkowi publicznemu, wówczas zarząd wyznaniowy rządowy może domagać się, aby go usunięto od sprawowania urzędu kościelnego.

Przepisy powyższe odnoszą się także do duchownych, powołanych na zastępców w tychże urzędach, na tymczasowych administratorów, lub na pomocników.

Jeżeli władze kościelne w stosownym przeciągu czasu nie uczynią zadosyć domaganiu się rządu, natenczas urząd ów lub beneficyum uważa się za opróżnione w zakresie państwa i rząd powinien postarać się aby czynności, na mocy ustaw państwa zwyczajnemu pasterzowi duchownemu poruczone, sprawowała inna, od rządu ustanowiona osoba, dopóty, dopóki ów urząd kościelny nie będzie obsadzony na nowo w sposób z ustawami państwa zgodny.

W podobny sposób można postąpić, gdy zwyczajny pasterz duchowny nie sprawuje rzeczonych wyżéj czynności z jakiejkolwiek innéj przyczyny.

§ 9. W przypadku, gdyby samodzielny pasterz duchowny świecki stał się niezdatnym do służby, właściwe władze rządowe i kościelne, porozumiawszy się ze sobą, orzekną, czy należy ustanowić zastępcę (administratora) lub pomocnika, czyli też przenieść niezdolnego do służby dusz pasterza, po zrzeczeniu się beneficyum, na etat emerytalny.

§ 10. Jeżeli urzędnik kościelny nie może sprawować urzędu dla przyczyn, do których nie odnosi się §. 9, właściwy przełożony kościelny poczynić ma w porę stosowne kroki zaradcze.

Jeżeli zaś wydane w tej mierze zarządzenie, wymaga zasiłku z funduszu, przez Władzę publiczną administrowanego, lub, jeżeli chodzi o trwałe obciążenie beneficyum, wówczas zarządzenie należy przedstawić rządowi do zatwierdzenia.

Do zastępców (administratorów) urzędu kościelnego (komendy duchownej itp.) zamianowanych stale, stosują się przepisy §§ 6 i 8.

§. 11. Gdy urząd kościelny lub beneficyum kościelne zostanie opróżnione, zawiadomić należy niezwłocznie władzę krajową.

§ 12 Opróżnione urzędy i beneficya kościelne należy obsadzać zwyczajnie w przeciągu roku od chwili opróżnienia.

W przypadkach wyjątkowych, władza krajowa może pozwolić na przedłużenie tego terminu.

§ 13. Umowy prywatne o następstwo w urzędzie kościelnym lub beneficyum kościelnem są nie ważne.

II. *Pod względem sprawowania władzy urzędowej kościelnej i pieczy dusz.*

§ 14. Wewnętrznemi sprawami kościelnemi dyecezyi zawiadują arcybiskupi, biskup wikaryusze biskupi podług przepisów kościelnych, o ile te nie sprzeciwiają się ustawom państwa.

§ 15. Nie naruszając prawa biskupów do udzielania święceń, fundusz religijny przyznaje tytuł duchowny tylko tym klerykom, którzy mają prawo do uzyskania urzędów kośnych (§ 2).

§ 16. Biskupi są obowiązani podawać do wiadomości władzy administracyjnej krajowej swoje rozporządzenia (polecenia, instrukcye, listy pasterskie itp.) równocześnie z ich ogłoszeniem.

§ 17. Jeżeli rząd uzna, że względy publiczne sprzeciwiają się rozporządzeniu kościelnemu, odnoszącemu się do publicznej służby bożej, powinien takie rozporządzenie zakazać.

§ 18. Tylko przeciw członkom kościoła wolno robić użytek z władzy urzędowej kościelnej a nigdy w celu przeszkodzenia, aby ustawy i rozporządzenia władz lub prawa obywatelskie nie były swobodnie wykonywane.

§ 19. Sprawując władzę urzędową kościelną, nie wolno wywierać przymusu z zewnątrz.

§ 20. Do zakładania nowych, jakoteż do zmiany granicy istniejących dyecezyj i parafij, tudzież do zakładania, podziału lub złączenia beneficyj, potrzeba zezwolenia rządowego.

§ 21. W razie zmiany stosunków parafii proboszcz dotychczasowy traci wszelkie prawa do świadczeń, których parafianie byli jako tacy, obowiązani, o ile temu nie sprzeciwiają się tytuły z prawa prywatnego i o ile ze zmianą stosunków parafii nie umówiono co innego.

Z temi samemi ograniczeniami, wszędzie gdzie, pomimo zmiany stosunków parafii, prawo do takich świadczeń zostawiono dawnemu proboszczowi, przelać należy to prawo, nie naruszając osobistego prawa teraźniejszego proboszcza do pobierania płacy.

§ 22. Zarząd wyznaniowy rządowy, po wysłuchaniu właściwego ordynaryatu, może zarządzić w uposażeniu istniejących urzędów pasterskich zmiany ku uwolnieniu funduszu publicznego od ciężaru, nie naruszając atoli ustawowych kongruy i nie zmieniając rozporządzenia fundacyjnego. Lecz środki tego rodzaju przeprowadzać należy zwyczajnie tylko wtedy, gdy następuje zmiana osoby beneficyum posiadającej.

§. 23. Do ściągania podatków lub innych danin na potrzeby kościelne, nałożonych na parafian za zezwoleniem rządu władza administracyjna udzieli egzekucyi.

Odnosi się to także do opłat stałych od zapowiedzi kościelnych, ślubów i pogrzebów (opłaty kościelne), jak również od aktów z urzędu parafialnego wydanych.

Osoby, mogące korzystać z prawa ubogich, są uwolnione od opłat powyższych.

§ 24. Rządowi służy prawo zmieniania rozporządzeń o opłatach kościelnych po zniesieniu się z biskupami.

§ 25. Zwyczajnie żadna czynność urzędu parafialnego nie może być zawisłą od złożenia opłaty z góry.

Tylko wtedy, jeżeli kto żąda zastosowania formy podlegającej wyższej opłacie niż najniższa wynosi (np. asystencyi większej ilości księży do pogrzebu), przypadającą za to opłatę złożyć winien na żądanie, z góry.

Jeżeli urząd parafialny ma wydać akt stęplowany, można żądać, aby opłatę stęplową złożono z góry.

§ 26. Przestąpienie przepisów o taksach kościelnych, o ile przypadek nie ulega, postępowaniu karnemu, karać będą władze administracyjne po wysłuchaniu ordynariatu grzywnami aż do sumy 100 złotych.

Równocześnie z wymierzeniem kary skazać należy winnego na wynagrodzenie szkody. Zawyrokowane wynagrodzenie szkód może być egzekwowane.

Jeżeli duchowny ponownie popełnia przestępstwo, zarząd wyznaniowy rządowy może żądać, aby go usunięto od sprawowania urzędu kościelnego (§ 8.)

§ 27. Do wykonania rozporządzeń i orzeczeń kościelnych dawaną będzie pomoc rządowa, prócz przypadku w § 23 przytoczonego, także w następujących i tylko w następujący sposób:

a) Jeżeli przełożony kościelny zarządzi w swoim zakresie urzędowym złożenie z urzędu lub usunięcie pewnych osób od urzędów i beneficyj kościelnych, a do wykonania tego zarządzenia będą potrzebne środki z zewnątrz, środki te, o ile okażą się potrzebnemi, może zarządzić władza krajowa na żądanie przełożonego kościelnego pod warunkiem, że przed wydaniem orzeczenia odbyło się zwyczajne postępowanie i że samo orzeczenie nie sprzeciwia się ani ustawom państwa, ani też przepisom kościelnym, w państwie obowiązującym;

b) podobnież, jeżeli przełożeni kościelni zamierzają przewieść śledztwo urzędowe kościelne przeciwko duchownym, a potrzebują do tego pomocy rządowej, takowej można im udzielić, jeźli z podaniem prośby o pomoc będzie udowodnionem, że postępowanie to jest prawowitem i uzasadnionem.

Osoby nie należące do duchowieństwa katolickiego przesłuchiwać może tylko władza rządowa.

§ 28. Jeżeli przełożony kościelny wyda zarządzenie naruszające ustawę państwa, natenczas pokrzywdzony w swojem prawie, udać się może do władzy administracyjnej, a ta zaradzić powinna, jeżeli sprawa nie ma być odesłana na drogę cywilną lub karną; w tym ostatnim przypadku władza administracyjna zarządzić może środki tymczasowe.

§ 29. Jeżeli sąd pociąga duchownego katolickiego do śledztwa o zbrodnię, występek

lub przekroczenie, sąd ten obowiązany jest uwiadomić o tem przełożonego kościelnego, wykonywającego władzę porządkową kościelną nad duchownym.

Temuż przesłać należy także wydany wyrok i jego motywa.

W chwili ujęcia i przez czas uwięzienia duchownych katolickich, zachowywać się ma względy, jakich wymaga uszanowanie należące się ich stanowi.

III. *Pod względem wydziałów teologicznych katolickich i kształcenia kandydatów stanu duchownego.*

§ 30. Wydziały teologiczne katolickie będą urządzone na podstawie osobnej ustawy.

W podobny sposób postanowi się o ile państwo przepisuje kandydatom stanu duchownego szczególny rodzaj wykształcenia.

IV. *Pod względem stowarzyszeń klasztornych.*

§ 31. Stowarzyszenia klasztorne, w kościele katolickim, istniejące, stosują się pod względem zewnętrznych stosunków prawnych, do osobnych przepisów, dla stowarzyszeń takich w ogólności obowiązujących.

V. *Pod względem patronatu kościelnego.*

§ 32. Zastrzega się uregulowanie stosunków patronatu na podstawie osobnych przepisów. Aż do tego czasu obowiązywać będą pod względem tych stosunków dotychczasowe przepisy.

W ocenieniu jednak pojedynczych przypadków trzymać się należy zawsze tej zasady, że ciężary patronatu tyczą się tylko kościoła lub beneficyum, pod patronatem zostającego, i że nie mogą być zwiększane, jeżeli się zwiększą potrzeby religijne gminy, do kościoła lub beneficyum należącej.

§ 33. Spory co do pytania, czy kościół czy beneficyum podlega patronatowi, jakoteż czy względem tego ostatniego służy biskupowi prawo niezawisłego obsadzenia, rozstrzygnie po zniesieniu się z władzami kościelnemi zarząd wyznaniowy rządowy w zwyczajnym toku instancyi.

Jeżeli zaś chodzi tylko o to, komu służy prawo patronatu nad kościołem lub beneficium, wówczas rozstrzyga sąd.

§ 34. Spory o świadczenia, wymagane na podstawie istniejącego patronatu, rozstrzygają w toku instancyi władze administracyjne wyznaniowe.

Tylko w przypadku, gdyby patron utrzymywał, że jest całkiem lub częściowo uwolniony od obowiązku świadczenia, i wywodził to uwolnienie z szczególnych tytułów, na prawie prywatnem opartych, wnijdzie sprawa na drogę prawa a do władz administracyjnych należy tylko zarządzenie prowizoryum (§ 56.) gdyby było potrzebne.

VI. *Pod względem gmin parafialnych.*

§ 35. Ogół katolików tego samego obrządku, w obrębie parafii mieszkających, stanowi gminę parafialną.

Wszystkie prawa i zobowiązania, odnoszące się do przedmiotu kościelnego, a które

ustawy gminom przyznają lub na nie nakładają, służą gminom parafialnym lub na tychże ciężą. Tylko prawa patronatu mogą służyć także gminie miejscowej jako takiej.

§ 36. Jeżeli potrzeb gminy parafialnej nie można zaspokoić ani z własnego onejże majątku ani z innych funduszów kościelnych, do rozporządzenia będących, nałożyć należy podatek na członków gminy parafialnej.

§ 37. Przepisy szczegółowe o urządzeniu i reprezentacyi gmin parafialnych, tudzież o załatwianiu ich spraw, będą określone osobną ustawą.

VII. Pod względem praw majątku kościelnego.

§ 38. Pod względem zawiadywania majątkiem kościelnym przyjmuje się za prawidło, że takowy doznaje od władzy państwa takiej samej opieki jak fundacye dobroczynne. W szególności zarząd wyznaniowy rządowy ma prawo czuwania nad utrzymaniem pierwotnego majątku kościołów i instytutów kościelnych, przekonywania się w każdym czasie o istnieniu tegoż i zarządzania co potrzeba, aby dostrzeżone ubytki uzupełniono.

Pod względem własności i innych stosunków, tyczących się majątku kościołów i beneficyj a z prawa prywatnego wypływających, obowiązują przepisy powszechnego prawa cywilnego; w razie sporu rozstrzygać mają sądy.

§ 39. We wszystkich kościołach i zakładach kościelnych oddzielić należy własny majątek tychże, od majątku beneficyum, każdym osobno zarządzać i rachunki każdego osobno utrzymywać.

§ 40. Na pokrycie zobowiązań prawnych, na majątku kościoła lub beneficyum ciążących, użyć należy najprzód dochodu a dopiero gdy ten nie wystarczy, iścizny majątku.

Jeżeli atoli, oprócz majątku kościoła lub beneficyum, są osoby obowiązane; wówczas na rzeczone pokrycia użyć należy takiej części iścizny majątku, z ktorej dochód nie jest koniecznym na bieżące potrzeby kościoła lub beneficyum; resztę zaś dostarczyć winny osoby obowiązane, w stosunku do swoich powinności.

§ 41. Zarząd majątku kościołów i zakładów kościelnych, obok tychże, istniejących (fundacyi itp.), urządzić należy w ogóle podług tej zasady, że oprócz przełożonego kościoła powinna w nim uczestniczyć reprezentacya tych, którzy, jeźli ów majątek jest niedostateczny, są obowiązani pokrywać wydatki na potrzeby kościelne i na których cięży pomocnicza odpowiedzialność za zobowiązanie się kościoła lub zakładu kościelnego.

§ 42. Stósownie do zasady w § 41 ustanowionej, majątkiem kościołów parafialnych zarządzać mają spólnie: przełożony parafii, gmina parafialna i patron kościoła.

§ 43. Zasady w §§ 41 i 42 ustanowione, będą osobną ustawą szczegółowo określone.

§ 44. Majątkiem biskupstw, kapituł i klasztorów zarządzać należy podług rozporządzeń statutowych, atoli bez nadwerężenia prawa nadzoru (§ 38), służącego władzy państwa.

§ 45. W zakresie powyższych przepisów pozostawia się biskupom i ich zastępcom służący im na mocy ustaw kościelnych wpływ na zarząd majątku kościelnego, znajdują-

cego się w ich obrębach, o ile przepisy kościelne nie sprzeciwiają się ustawom państwa (§ 38).

§ 46. Majątkiem beneficyj zarządzają duchowni, mający prawo użytkowania beneficyj, pod dozorem patronów i pod nadzorem zwierzchniczym biskupów i państwa.

Przepisy ustaw istniejących o pieczy gmin parafialnych nad budynkami beneficyum kościelnego pozostają w mocy obowiązującej.

§ 47. Fundacye wyłącznie kościelne pozostają nadal pod zarządem władz kościelnych

Wątpliwość, czy fundacya jest wyłącznie kościelną, rozstrzyga w ostatniej instancyi minister wyznań.

§ 48. Do nadania ważności czynnościom prawnym w imieniu kościoła lub zakładu kościelnego dokonanym, potrzebny jest podpis przełożonego kościoła i najmniej dwóch członków reprezentacyi w § 41 wzmiankowanej.

§ 49. O znacznych zmianach w iściźnie majątku kościołów, jakoteż beneficyj i fundacyj zawiadomić należy bezzwłocznie zarząd wyznaniowy rządowy.

§ 50. Lokując korzystnie majątek kościołów i beneficyj, jakoteż majątek zakładów kościelnych (fundacyj itp.), trzymać się należy pod względem sposobu umieszczenia i warunków zabezpieczenia, tych samych przepisów, które odnoszą się do majątku osób, pod szczególną opieką ustaw, zostających.

Jeżeli kościoły tej samej dyecezyi wzajemnie się wspierają, wówczas w przypadkach, na szczególne uwzględnienie zasługujących, mogą być dozwolone zboczenia od powyższego prawidła, za porozumieniem się zarządu wyznaniowego rządowego i ordynaryatów.

§ 51. Przepisy rozporządzenia ministeryalnego z dnia 20 czerwca 1860 (Dz u. p. Nr. 192) i z dnia 13 lipca 1860 (Dz. u. p. Nr. 175), o sprzedaży i obciążaniu majątku kościołów, beneficyj i zakładów duchownych katolickich, pozostają nadal w mocy obowiązującej, z wyjątkiem tych zarządzeń, według których sprawy tego rodzaju miałyby ulegać zatwierdzeniu kuryi papieskiej.

§ 52. Dopóki nie zostaną wydane ustawy o zarządzie majątku kościołów i beneficyj (§§ 37 i 43) przepisy potrzebne do wykonania postanowień ustawy niniejszej będą wydawane sposobem rozporządzenia.

§ 53. Jeżeli szczególne stowarzyszenie kościelne lub zakład, samoistny majątek posiadający, przestanie istnieć, wówczas majątek ten przechodzi do funduszu religijnego, o ile w akcie fundacyjnym nie postanowiono na co ma być obróconym.

§ 54. Jeżeli z nadwyżek, w długim ciągu lat, z rent majątku kościelnego zaoszczędzanych, można z pewnością wnosić, że ów majątek nie będzie w zupełności spotrzebowany na wydatki kościelne, na które jest przeznaczony, wówczas zarząd wyznaniowy rządowy rozporządzić może po zniesieniu się z interesowanym ordynaryatem, aby część majątku, średniej sumie nadwyżek rocznych odpowiadająca, obróconą została na inne niedostatecznie uposażone potrzeby kościelne.

Atoli w przypadku takim nie należy naruszać nabytego poprzednio przez osobę duchowną prawa pobierania przychodów.

W żadnym zaś razie zarządzenie takie nie może sprzeciwiać się dowodnym postanowieniom aktu fundacyjnego.

§ 55. Spory tyczące się powinności świadczenia na potrzeby religijne, jeżeli żądanie takich świadczeń opiera się na ogólnej zasadzie, że ktoś jest obowiązanym, gdyż należy do gminy kościelnej, rozstrzygać mają władze administracyjne w zwyczajnym toku instancyi; jeżeli zaś żądanie opiera się na szczególnym tytule, wówczas spory takie rozstrzygają sądy

Jeżeli pełnienia świadczeń żąda się z tytułu patronatu, ta władza jest właściwą do rozstrzygnięcia sporu, którą wskazują osobne w tej mierze przepisy (§§ 33 i 34).

§ 56. We wszystkich przypadkach, gdy zachodzą spory o pełnienie świadczeń na potrzeby religijne, władze administracyjne są upoważnione zarządzić prowizoryum, gdzie tego wzgląd na pieczę dusz koniecznie wymaga, a to na podstawie dotychczasowego spokojnego posiadania, albo, jeżeli to posiadanie nie da się odrazu wybadać, na podstawie stosunków rzeczywistych i prawnych, sumarycznie sprawdzonych.

§ 57. Co się tyczy stawiania i utrzymania budynków kościelnych i beneficyalnych katolickich, tudzież dostarczania aparatów kościelnych, sprzętów i innych rzeczy potrzebnych, przepisy jakie w tej mierze w każdym kraju istnieją, pozostawia się w mocy obowiązującej, o ile nie sprzeciwiają się postanowieniom powyższym.

W przerzeczonych sprawach władze administracyjne i nadal czynić mają potrzebne kroki, aby konieczny wydatek został pokryty, a to jeźli fundusz publiczny jest interesowany, z urzędu, w innym razie na żądanie stron interesowanych.

W szczególności, jeżeli osób, do pełnienia świadczeń obowiązanych, jest więcej; władze zarządzić winny rozprawę ustną (konkurencyjną), na której udecydować należy potrzebę wydatku a następnie wpłynąć na interesowanych, aby się zgodzili, w jaki sposób ma być pokryty.

Jeżeli zgoda nie da się osiągnąć, wówczas co do spornego obowiązku świadczenia, orzec należy w prawidłowym toku instancyi na podstawie stosunków rzeczywistych i prawnych, na rozprawie lub po tejże rozpoznanych, a to, albo stanowczo, albo prowizorycznie, według okoliczności (§§ 55 i 56).

§ 58. Ustawa niniejsza nie narusza przepisów osobnych, tyczących się prawa dziedziczenia po księżach świeckich zmarłych bez testamentu.

§ 59. Dochody z opróżnionych beneficyj księży świeckich wpływają do funduszu religijnego.

Przepisy, na mocy których beneficya korporacyj duchowieństwa świeckiego stanowiły dotychczas wyjątek od tego prawidła, znoszą się.

VIII. *Pod względem nadzoru państwa nad zarządem kościelnym.*

§ 60. Zarząd wyznaniowy rządowy czuwać ma nad tem, ażeby władze kościelne

nie przekraczały swego zakresu działania i aby były powolne przepisom ustawy niniejszej, jakoteż poleceniom władz państwa, na mocy tejże ustawy wydanym i każdemu żądaniu w imię tej ustawy objawionemu. W tym celu władze mogą nakładać grzywny w sumie stosunkom majątku odpowiadającej, jakoteż używać wszelkich środków przymusowych prawem dozwolonych.

III. Ustawa z dnia 7 maja 1874. D. p. p. Nr. 51.

mocą którój urządzają się dodatki do funduszu religijnego na potrzeby wyznania katolickiego.

Za zgodą obu Izb Rady państwa postanowiłem i stanowię, co następuje:

§ 1. Na pokrycie potrzeb wyznania katolickiego, w szczególności zaś w celu zwiększenia dochodów, jakie na mocy dotychczasowych przepisów, duchowieństwo zajmujące się pieczą dusz, pobiera, posiadacze beneficyj kościelnych i stowarzyszenia zakonne składać mają do funduszu religijnego dodatki, które poniżej są wymierzone.

§ 2. Za podstawę do wymierzenia dodatku do funduszu religijnego bierze się tak samo, jak za podstawę do wymiaru równoważnika należytości, wartość całkowitego majątku beneficyum lub stowarzyszenia, licząc w to dochody z fundacyj, jeżeli obok takowych istnieją, atoli z wyłączeniem majątku w bibliotekach, zbiorach naukowych i artystycznych.

Dla tego też części majątku lub dochody, równoważnikowi należytości nie podlegające, nie liczą się i wtedy, gdy ma być wymierzony dodatek do funduszu religijnego.

Wyjątek stanowią tylko te części majątku, których do wymiaru równoważnika należytości nie liczy się jedynie dla tego, iż nie skończyło się jeszcze lat dziesięć, odkąd zostają w posiadaniu; od takich części majątku dodatek do funduszu religijnego wymierzyć należy bezzwłocznie.

§ 3. Beneficyom i stowarzyszeniom kościelnym zagranicznym wymierzać się będzie dodatek do funduszu religijnego podług wartości tego ich mienia rzeczowego, które mają w krajach tutejszych. (§ 2).

§ 4. Kwotę, która nie ma podlegać opłacie dodatku do funduszu religijnego, jako potrzebna na przyzwoite utrzymanie osób duchownych, wyznaczy zarząd wyznaniowy po zniesieniu się z biskupami i z uwzględnieniem stosunków miejscowych.

Dochód stowarzyszeń zakonnych, zajmujących się na mocy statutów pielęgnowaniem ubogich chorych, nie ulega także opłacie, o ile służy dowodnie do tego celu.

Toż samo tyczy się dochodu, który stowarzyszenie zakonne obraca na potrzeby kościelne lub wyznauiowe, jeżeli takowe, gdyby owego stowarzyszenia nie było, należałoby pokrywać z funduszu religijnego, albo na potrzeby nauki szkolnej, jeżeli rząd uzna, że są konieczne.

§ 5. Dochód stowarzyszeń zakonnych, nie podlegających opłacie, jako potrzebny na płace dla duchownych (§. 4), oblicza się przez zsumowanie wszystkich tych kwot, które członkom korporacyi należą się jako płace ich stanowisku kościelnemu odpowiadające. Toż

samo tyczy się korporacyi księży świeckich, posiadających uposażenie niepodzielne (mensa communis).

W obu przypadkach wliczyć należy każdemu z członków także ten dochód z beneficyum, który zkądinąd a nie od stowarzyszenia pobierają.

§ 6. Zasady, podług których obliczyć należy przychody i wydatki duchownych w celu wyznaczenia płac (§§ 4 i 5) ustanowione będą sposobem rozporządzenia po zniesieniu się z biskupami.

§ 7. Komu dla uzupełnienia płacy (§§ 4 i 5) daje się zasiłek z funduszów publicznych temu nie wymierza się dodatku do funduszu religijnego.

§ 8. Dodatek do funduszu religijnego wymierza się co dziesięć lat na cały ten okres, z góry, tak samo jak równoważnik należytości.

§ 9. Dodatek do funduszu religijnego wynosi na ten okres (§ 8) ogółem:

	od sta
jeśli suma wynosi najw. 10,000 zł.	1/2
„ „ „ od 10,000 zł. do 20,000 zł.	1 1/2
„ „ „ „ 20,000 zł. do 30,000 zł.	3
„ „ „ „ 30,000 zł. do 40,000 zł.	4
„ „ „ „ 40,000 zł. do 50,000 zł.	5
„ „ „ „ 50,000 zł. do 60,000 zł.	6
„ „ „ „ 60,000 zł. do 70,000 zł.	7
„ „ „ „ 70,000 zł. do 80,000 zł.	8
„ „ „ „ 80,000 zł. do 90,000 zł.	9
od każdej nadwyżki nad 90,000 . . , . .	10

§ 10. Powyższe dodatki do funduszu religijnego nie mogą być wyznaczane ryczałtowo.

§ 11. Jeżeli się pokaże, że dochód osoby lub korporacyi duchownej, której uposażenie przewyższa płacę kościelną (§§ 4 i 5) wynosiłby wskutek wymierzenia dodatku do funduszu religijnego w ustawowej wysokości, mniej, niżeli ta płaca, potrącić należy albo cały dodatek, albo odpowiednią część onego.

§ 12. Jeżeli w przeciągu okresu, na który dodatek do funduszu religijnego wymierzono, dochód osoby do płacenia dodatku obowiązanej, lub też majątek za podstawę do wymierzenia wzięty, zwiększy się albo zmniejszy stale, wpływa to na obowiązek płacenia dodatku tylko o tyle, o ile w skutek takiej zmiany dochód osoby do płacenia dodatku obowiązanej przewyższa sumę płacy kościelnej, lub z doliczeniem albo bez wliczenia dodatku ustawowego, jest mniejszym od tej sumy.

W pierwszym przypadku uzupełnić należy wymiar dodatku za pozostałą część okresu wymiarowego, w drugim zaś potrącić albo cały dodatek, albo odpowiednią część onego.

W przypadku, gdyby kto został uwolnionym czasowo od podatków rządowych, można także uwolnić go stosunkowo od płacenia dodatku do funduszu religijnego.

§ 13. Dodatek do funduszu religijnego wymierza się bez względu na czas opróżnienia beneficyum.

§ 14. Dodatek do funduszu religijnego wymierza władza administracyjna krajowa tego kraju koronnego, w którym osoba do płacenia dodatku obowiązana stale mieszka, albo jeżeli zachodzi przypadek w § 3im wzmiankowany, w którym leży posiadłość rzeczowa, do płaczenia dodatku obowiązująca.

Za podstawę wymiaru wziąść należy fasye majątkowe, w celu obliczenia równoważnika należytości sporządzone, oraz szczegóły zestawione przez władze skarbowe. Dla takich części majątku, które nie podlegają jeszcze obowiązkowi płacenia równoważnika należytości (§ 2, ust 3), sporządzić należy do wymiaru dodatku do funduszu religijnego osobne fasye i przedstawić takowe władzy krajowej w terminie, który będzie wyznaczony sposobem rozporządzenia.

Fasye takie zawierać powinny wszystkie te szczegóły, które wykazuje się do wymiaru równoważnika należytości.

§ 15. Jakie dowody szczegółowe przedstawić należy, ażeby na podstawie przyczyn, w § 4 wzmiankowanych, zostać całkiem albo częściowo uwolnionym od dodatku do funduszu religijnego, o tem postanowi się sposobem rozporządzenia (§ 6).

§ 16. Przepisy o odpowiedzialności osób, fasye składających, za dokładność szczegółów tamże podanych, zawarte w rozporządzeniach o równoważniku należytości, odnoszą się także do tych szczegółów, które zestawione być mają w celu wymierzenia dodatku do funduszu religijnego lub w celu uwolnienia od takowego (§§ 14 i 15).

Kara za zamilczenie majątku lub dochodu, którego posiadanie może wpływać na wymierzenie dodatku do funduszu religijnego, wynosić ma dwa razy tyle co kwota, o którą dodatek uszczuplono, lub uszczuplić chciano.

§ 17. W sprawach o wymierzenie dodatku do funduszu religijnego odwoływać się można do ministra wyznań.

Rekursy te podawać należy do Władzy krajowej w ciągu czterech tygodni od dnia, w którym zaczepione rozporządzenie, lub orzeczenie będzie doręczone i nie mają skutku odwłocznego.

§ 18. Dodatek do funduszu religijnego płaci się w ratach ćwierćrocznych z góry, w kasie krajowej głównej tego kraju, w którym dodatek wymierzono (§ 14).

§ 19. Od zaległych dodatków do funduszu religijnego płaci się za zwłokę po pięć od sta licząc od terminu płatności dodatków (§ 18).

§ 20. Dopóki z nadejściem nowego dziesięciolecia (§ 8) dodatki do funduszu religijnego nie będą na to dziesięciolecie wymierzone, opłacać takowe należy tymczasowo

w sumie wymierzonej na upłynione dziesięciolecie, z zastrzeżeniem, że później nastąpi wyrównanie.

§ 21. Dodatki do funduszu religijnego, tudzież odsetki od zaległości i grzywny będą ściągane takim samym sposobem, jak podatki i opłaty rządowe.

§ 22. Jeżeli dodatki do funduszu religijnego nie zalegają dłużej nad trzy lata, nabywają równie, jak ściągane z niemi dopłaty ustawowego prawa zastawu *ad fructus* nieruchomości, stanowiącej majątek beneficyum lub stowarzyszenia zakonnego, do płacenia dodatku obowiązanego, które to prawo zastawu idzie po podatkach publicznych i dopłatach z niemi ściąganych, a przed wszystkiemi wierzytelnościami z prawa prywatnego.

§ 23. W przypadku ogłoszenia upadłości dodatki do funduszu religijnego, nie zalegające nad trzy lata, jakoteż należytości uboczne, uiszczone być winny zaraz po podatkach publicznych i należytościach ubocznych z niemi ściąganych.

§ 24. Dodatki do funduszu religijnego wpływają wprost do kasy funduszu religijnego tego kraju, w którym je wymierzono (§ 14).

§ 25. Ustawa niniejsza wchodzi w moc obowiązującą z dniem 1. stycznia 1875.

Od tej chwili ustają dodatki, które posiadacze beneficyj kościelnych i stowarzyszenia klasztorne płaciły dotychczas do funduszu religijnego.

Podobnież ustaje od tej chwili ciężący dotychczas na rzeczonych osobach obowiązek płacenia datków na alumnaty *(alumnaticum, seminaristicum)*.

Ustawa niniejsza nie narusza praw funduszu religijnego do dochodów interkalarnych z beneficyj opróżnionych.

§ 26. Dodatki do funduszu religijnego, ustawą niniejszą przepisane, będą wymierzone po raz pierwszy za resztę dziesięciolecia kończącego się (§ 8) z dniem 31 grudnia 1880.

§ 27. Wykonanie ustawy niniejszej porucza się ministrowi wyznań i oświecenia, tudzież ministrowi skarbu.

Buda - Peszt d. 7 maja 1874.

Franciszek Józef w. r.

Auersperg w. r. *Stremayr* w. r. *Pretis* w. r.

IV. *Ustawa z dnia 20. maja 1874, D. p. p. Nr. 68. o uznawaniu prawnem społeczności religijnych, nastąpi w kurendzie XI.*

Nr. 2709.

Stósownie do wysokiego reskryptu c. k. Ministerstwa wyznań i oświaty z dnia 19. lipca 1874. do l. 9761. podajemy do wiadomości Wielebnego Duchowieństwa i *bezzwłocznego zapowiedzenia z ambony* ogłoszenie czterech miejsc **fundacyi Cesarza Franciszka Józefa** dla podrzutków Wiedeńskich. *Termin* dotyczących podań kończy się *z ostatnim sierpnia.*

Ogłoszenie w tekscie oryginalnym tak opiewa:

Kaiser Franz Josef Stiftung.

Aus dem unter dem Namen *„Kaiser Franz Josef Stiftung“* gegründeten Erziehungsfond für Kinder der Wiener Findel-Anstalt sind vier Stiftplätze, jeder mit jährlichen Dreihundert Gulden ö. W. für Knaben zu vergeben.

Anspruch auf diese Stiftung haben alle in der oesterreichischen Monarchie heimatberechtigten Kinder der Wiener Findelanstalt, ohne Unterschied der Confession, wenn sie das sechste Lebensjahr vollendet, auf Kosten der Wiener Findelanstalt verpflegt werden und das zehnte Lebensjahr nicht überschritten haben. Die Stiftlinge erhalten ihre weitere Erziehung in Wien.

Der Genuss der Stiftung beginnt mit 1. October d. J. und dauert unter der Voraussetzung, dass die Stiftlinge alljährlich der Findelhaus-Direktion gute Schul- oder Studienzeugnisse zu präsentiren vermögen, bis zur Versorgung der Stiftlinge oder bis zur Erlangung eines Einkommens im gleichen jährlichen Betrage. Im Falle nicht guter Fortgangsklassen wird der betreffende Stiftling der Stiftung verlustig.

Die Pfarr- und Gemeinde-Ämter, ferner die Ortsschulräthe, Schuldirektoren, Oberlehrer und Pflegeältern, welche für auf Kosten der Wiener Findelanstalt verpflegte Findlinge um die Verleihung eines solchen Stiftplatzes sich bewerben wollen, haben ihre Gesuche mit dem ärztlichen Gesundheits- und Lernfähigkeits-Zeugniss, dem Impfschein, den etwaigen Schulzeugnissen, dann dem Sittenzeugnisse belegt, endlich mit der ämtlichen Bestätigung, wo und bei wem der Findling sich in Pflege befindet, versehen, bis Ende August 1874. im Wege der betreffenden politischen Bezirksbehörde an die Direktion der n. ö. Landes- Gebär- und Findel-Anstalt in Wien einzusenden. Auf später einlangende Gesuche kann kein Bedacht genommen werden.

Wien den 9. Juli 1874.

Z Kons. Bisk. Tarn. 3. Sierp. 1874.

E Consistorio Episcopali,

Tarnoviae die 5. Augusti 1874.

JOSEPHUS ALOJSIUS,

Episcopus Tarnoviensis.

Tarnoviae 1874. Typis A. Rusinowski, Typographi ad honores Episcopalis. Impensis Consistorii.